

SAMMANDRAG AV FÖRSLAG TILL NY FRIEXEMPLARSLAG

På våren 2003 blev det nya lagförslaget klart. På sommaren hade berörda parter (främst friexemplarsbiblioteken och utgivarna) möjlighet att via remissvar påverka lagens utformande. Jag försöker här sammanfatta de, i mitt tycke, mest markanta dragen av lagförslaget. Senare då lagen träder i kraft finns det säkert anledning att återkomma med en mera detaljerad beskrivning av innehållet.

De främsta orsakerna till en revidering av lagen är:

- nya medier
- den informationstekniska utvecklingen
- att lagstadga om arkivering av inhemska radio- och televisionsprogram
- att öka kunskapen om den inhemska filmproduktionen

Syftet med lagen är att bevara den nationella kulturens produkter samt att ställa dem till förfogande för forskare och andra som behöver dem. Den nya lagen omfattar alla kulturprodukter. Den skall alltså omfatta förutom tryckalster, ljud- och bildupptagningar, filmer, elektroniska dokument, samt radio- och televisionsprogram. Lagen skall således ersätta den nuvarande lagen om friexemplar samt lagen om filmarkivering.

Den nya lagen träder i kraft tidigast våren 2006 på grund av att medel för den verksamhet som föreslås i lagen tillsvidare inte finns med i budgeten.

Lagförslaget innebär inga ändringar i antalet friexemplarsbibliotek men Riksdagsbiblioteket har meddelat att det avstår från sin friexemplarsrätt. De bibliotek som har friexemplarsrätt är universitetsbiblioteken i Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, Uleåborg och Åbo (som bekant har både Turun yliopisto och Åbo Akademi rätt till friexemplar). Eftersom Riksdagsbiblioteket avstår från sin rätt innebär det att Joensuu i och med den nya lagen får fullständig rätt.

Beträffande tryckalster föreslås att

- **Dagstidningar** överlämnas i endast ett exemplar och det uppbevaras av HUB. ÅAB förlorar därmed sin rätt till de finlandssvenska dagstidningarna och TYK sin rätt till de finskspråkiga.
- **Småtryck** överlämnas i två exemplar. Det ena exemplaret uppbevaras av HUB och det andra av TYK. Eftersom definitionen på vad som är småtryck är svår att dra (de olika friexemplarsbibliotekens småtryckssamlingar ser alla olika ut som en följd av att alla har tolkat olika kategorier av tryckalster som småtryck) är det svårt att veta exakt hur mycket av det vi anser vara småtryck vi inte längre kommer att få. Men allt småtrycksmaterial blir vi inte utan.
- Det **övriga tryckta materialet** (d.v.s. böcker och tidskrifter) överlämnas också i fortsättningen i sex exemplar. Men undantag är oförändrade upplagor som enligt förslaget inte längre levereras som friexemplar.
- **Radio- och televisionsprogram** överlämnas i ett exemplar till Finlands filmarkiv som redan tidigare ansvarar för arkiveringen av **filmer**. Av radio-

och televisionsprogrammen arkiveras endast ett urval (en representativ del av materialet).

- De **elektroniska dokumenten** (optiska dokument och nätpublikationer) överlämnas i ett exemplar till HUB som ansvarar för arkivering och delvis även för katalogisering och indexering av materialet. Uppsamlingen av de elektroniska dokumenten kommer att ske dels genom att producenten själv meddelar friexemplarstjänsten om sina publikationer, dels genom att HUB får rätt att via nätet ”fånga in” dokument.

Lagförslaget innebär att ÅAB förlorar rätten till en del material som vi hittills fått men samtidigt innebär det att vi får tillgång till material som vi inte hittills har haft rätt till. Trots att det i förslaget står att endast ett exemplar av de elektroniska dokumenten levereras som friexemplar och att detta placeras i HUB blir materialet ändå via nätet tillgängligt för alla friexemplarsbibliotek. I förslaget sägs att dessa bibliotek bör reservera en eller ett par PC:n för ”läsning” av dessa friexemplar.

Innehållet i lagförslaget kan således för ÅAB:s del sammanfattas på följande sätt:

- mindre mängder monografier anländer (inga oförändrade upplagor)
- mindre mängd småtrycksmaterial
- inga dagstidningar
- tillgång till de inhemska elektroniska dokumenten.

Anne A.